

LITTERATUR

DEN RYSK-KINESISKA KONFLIKTEN

Av överstelöjtnant NILS PALMSTIERNA

William E. Griffith: The Sino-Sovjet Rift (Massachusetts 1964)

William E. Griffith: Sino-Soviet Relations 1964—1965 (Cambridge, Massachusetts 1967)

Clement J. Zablocki, ed: Sino-Soviet Rivalry. Implications for U.S. Policy (New York 1967)

Morton H. Halperin: Sino-Soviet Relations and Arms Control (Cambridge, Massachusetts 1967)

Raymond L. Garthoff, ed: Sino-Soviet Military Relations (New York 1966)

När de rysk-kinesiska motsättningarna 1960 visade sig öppet genom att alla ryska tekniker drogs tillbaka av Krustjev, blev detta en stor överraskning för de flesta människor i Västerlandet. Under hela 1950-talet hade det verkat som om Sovjetunionen och Kina bildade ett fast sammansvetsat block, hotande den fria världens trygghet. Den öppna konflikten mellan två av världens mäktigaste stater har haft och kommer att få ett avgörande inflytande på maktbalansen och därmed den politiska utvecklingen i världen. Duellen mellan Väst och Öst, närmast representerade av USA och Sovjetunionen, har utvecklats till ett triangeldrama med de ökade spelmöjligheter som detta innebär, inte bara för de tre supermakterna. Även de mindre stater, som ingår i de två blocken, har fått större rörelsefrihet med en uppluckring av de två pakterna som följd. Konkurrenten om inflytande i de underutvecklade länderna har också skärpts.

Dessa och andra problem diskuteras i de böcker som här i korthet be-

handlas och som valts, därför att de belyser den kinesisk-ryska konflikten ur olika aspekter. Det är naturligt att det är USA, som visat störst intresse för att utforska bakgrunden till motsättningarna, deras förlopp och de följder de kan få för amerikansk utrikespolitik beträffande förhållandet till Sovjetunionen, till Vietnamkriget och till de underutvecklade staterna, inte minst i Syd- och Mellanamerika.

William Griffith är professor i sovjetrysk utrikespolitik vid Tuftuniversitetet. I sina båda böcker analyserar han konflikten från dess början våren 1958 och lägger särskild vikt vid dess inverkan på andra kommunistländer. Han hävdar att fram till Krustjevs fall ökade Kinas inflytande på Sovjetunionens bekostnad, men att den nuvarande ryska ledningen lyckats återvinna förlorad mark genom en mer behärskad politik och på grund av Kinas fastlåsta positioner. Drygt två tredjedelar av innehållet ägnas åt skrift- och notväxlingar mellan de kommunistiska partierna, där de "kära kamraterna" excellerar i tillmälen, som inte av-

hörts sedan Johan III:s brevväxling med Ivan den Förskräcklige. Andra viktiga dokument är t. ex. Togliattis testamente och rumänska kommunistpartiets uttalanden. Författaren låter dokumenten tala för sig själva, och läsaren ställer sig alltmer frågande inför prefixet kultur i kulturrevolutionen.

Clement Zablocki är demokratisk ledamot i den amerikanska kongressen sedan 1948. Han är vice ordförande i utrikesutskottet och ordförande i dess kommitté för Fjärran Östernfrågor. Boken grundas på ett stort antal "hearings" inför utskottet och har tillkommit i samverkan med Center for Strategic Studies vid Georgetown universitet. Boken behandlar tre teman: konfliktens utveckling, dess inverkan på världens kommunistiska partier samt hur den påverkar USA:s utrikespolitik. På flera ställen visas, dels hur både Kina och Sovjetunionen i sina dispyter påverkas av USA, dels också hur USA måste ta hänsyn till den aktuella spänningen mellan de andra två makterna. Hur mycket hindrar Vietnamkriget en avspänning till Sovjetunionen? Vad händer när Mao dör? Förberedde Sovjetunionen en väpnad aktion mot Kina 1963 för att hindra Kinas första kärnvapenprov? Dessa och andra frågor diskuteras. En värdefull sammanställning med en kort och överskådlig historik.

Morton Halperin, författare till "China and the Bomb", "Limited War in the Nuclear Age" m. fl. värdefulla analyser, är professor vid Harvard. Av särskilt intresse i hans bok, som bl. a. tar upp frågan om Kinas inställning till kärnvapenkontroll och Sovjetunionens vägran att biträda Kina med utveckling av atombomb, är en noggrann analys av krisen i Formosasundet 1958. Denna kris initierades av Kina, som avsåg att utnyttja den påstådda ryska överlägsenheten på robotområdet (Sputnik hade ju sänts upp hösten

1957). Krustjev, som var väl medveten om de reella styrkeförhållandena, vägrade emellertid att stödja Mao, och resultatet blev en kinesisk reträtt med följande prestigeförlust. Denna Sovjetunionens vägran att stödja Kina har sedan blivit en av de oftast upprepade anklagelserna i det sovjet-kinesiska grälet.

Raymond Garthoff är genom sina böcker om sovjetrysk strategi känd som en av de mest framstående specialisterna på Sovjetunionens utrikes- och militärpolitik. Han är utrikesdepartementets expert på dessa frågor och undervisar dessutom vid John Hopkins universitet. Garthoff går jämte sina medförfattare längre tillbaka i tiden för att finna rötterna till den nuvarande fiendskapen. Han ger en översikt av de omfattande gränsstriderna efter den ryska revolutionen och under striderna mellan vita och röda. Stalins stöd till Kuo-minh-Tang och Chiang-Kai-Chek från 1923 visade hur Sovjetunionen sökte stärka sin politiska och ekonomiska ställning i Kina genom att spela ut de stridande parterna mot varandra. Likaså påvisas de hårda villkor som Stalin ställde för vapenleveranser och annan hjälp under kriget mot Japan. Ännu under den avgörande kampen mellan Mao och Chiang var Stalin länge tveksam, om vem som slutligen skulle segra och han bröt inte förbindelsen med Chiang, och vapenhjälp (erövrad japansk krigsmateriel) som lämnades till Mao, balanserades av Sovjets diplomatiska stöd av Chiang. Liksom Halperin understryker Garthoff, att Sovjetunionens vägran att stödja Kina 1958 var av avgörande betydelse. Boken slutar med två intressanta kapitel om den ryska militära ledningens syn på en konflikt med Kina samt med ett försök till analys av ett krig mellan de två makterna, det sista avsnittet författat av den nu avlidne Ferdinand Miksche.

Till sist en reflexion. Efter ett studium av dessa — och andra — böcker, får man en tydlig bild av att de gamla motsättningarna USA—Sovjetunionen alltmer försvinner för att ersättas av en ny maktgruppering, där

frontlinjen går mellan de utvecklade och de underutvecklade länderna — eller, rent ut sagt, mellan vita och färgade. Är det detta de Gaulle insåg i tidigt skede och som är bakgrunden till hans utrikespolitik?

OM konservatismen och kapitalet

Med sin uppfattning om kapitalet såsom ett värde, som skall förvaltas i samhällets tjänst, har konservatismen i kapitalet, trots dess ofta irrationella fördelning, sett en hävstång i samhällsutvecklingen, liksom en förutsättning för en i ordets bästa mening rikare kultur; i sistnämnda hänseende må blott erinras om de stora kulturella och filantropiska donationerna under föregående år. Om "kapitalismen" liksom om det gamla adelskapet måste gälla, att den förpliktar. Men konservatismen har icke kunnat godtaga den kritik som välgrundad eller rättfärdig, vilken bottnat i fullständig oförståelse för de fria former, som nödvändigtvis måste följa med varje risktagning. Ej många gå till sitt värv så fyllda av arbetets och pliktens bud som det övervägande flertalet av våra större företagare, utan att dessa därför undsluppit klichéerna att vara exploatörer. I en icke utvecklingsfientlig stat måste företagarnas atmosfär vara frihetens, friheten till initiativ och anpassning, men mer och mer ha dessa själva lärt känna både de mänskliga och politiska vådorna av en frihet, som ej förbinder med ett avsevärt mått av trygghet.

Svensk Tidskrift 1937